

სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები ქართულ და გერმანულ სისხლის სამართალში – მოკლე შედარებითი ანალიზი

პროფესორი, სამართლის დოქ. *ბაჩანა ჯიშკარიანი*, LL.M. (მიუნხენი), საქართველოს უნივერსიტეტი

I. შესავალი

სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია როგორც ქართულ, ისე გერმანულ სისხლის სამართალში. მართალია, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის¹ კერძო ნაწილი სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულებით იწყება (იხ. მე-19 თავი)², ხოლო ეს საკითხი გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის³ კერძო ნაწილში ამ მხრივ სიმბოლურად პირველ ადგილზე არ დგას (იხ. მე-16 თავი), მაგრამ ადამიანის სიცოცხლის დაცვის მიმართ მიდგომა ორივე სამართლებრივ სისტემაში შინაარსობრივად ძირითადად ერთნაირია – ადამიანის სიცოცხლე ყველაზე ღირებულ ინდივიდუალურ სამართლებრივ სიკეთედ მიიჩნევა.⁴

მიუხედავად იმისა, რომ სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულების შესახებ ბევრი რამ ითქვა, ზოგადად სამართალი პერიოდულად ახალი გამოწვევების წინაშე დგება (მაგალითად, თვითმკვლელობაში დახმარება, ოჯახის წევრის სიცოცხლის მოსპობა და სხვა), რაც ამ თემატიკის აქტუალურობას განაპირობებს. ამ სტატიაში წარმოდგენილია ზოგიერთ პრობლემატურ საკითხზე მსჯელობა და სათანადო მიმოხილვა როგორც დამამძიმებელ, ისე შემამსუბუქებელ გარემოებებში ჩადენილი, სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულების თაობაზე, რაც მკითხველს ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის თავისებურებების შესახებ ზოგად წარმოდგენას შეუქმნის.

¹ შემდგომ შემოკლებულია როგორც სსკ.

² *ლეკვეიშვილი, მზია*, ნიგნში: *ლეკვეიშვილი, მზია/მამულაშვილი, გოჩა/თოდუა, ნონა*, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი 1, მეშვიდე გამ., 2019, გვ. 33.

³ შემდგომ შემოკლებულია როგორც გსკ.

⁴ *Hilgendorf, Eric*, in: *Arzt/Weber/Heinrich/Hilgendorf, Strafrecht, Besonderer Teil*, 4. Aufl., 2021, §2 Rn. 1.

პროფესორ ჰაინრიხს გერმანული სისხლის სამართლის ზოგადი და კერძო ნაწილების დოგმატიკის კვლევაში დიდი წვლილი მიუძღვის. ის ინტენსიურად თანამშრომლობს ქართველ მეცნიერებთანაც, რითაც ხელს უწყობს ქართული სისხლის სამართლის განვითარებასაც. მას ამისთვის დიდი მადლობა! ეს მცირე ნაშრომი კი ავტორის მიერ ამ მადლიერების სიმბოლური გამოხატულებაა.

II. სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულების სისტემა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში

სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები ქართულ სისხლის სამართალში, გერმანული სისხლის სამართლის მსგავსად, პირობითად სამ ნაწილად შეიძლება დაიყოს: ძირითად შემადგენლობას ე. წ. მარტივი მკვლელობის სახით ადგენს სსკ-ის 108-ე მუხლი (შეად. გსკ §212), სსკ-ის 109-ე მუხლი აერთიანებს ყველა დამამძიმებელ გარემოებას (შეად. გსკ §211), ხოლო შემამსუბუქებელ გარემოებებში ჩადენილი, სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები გაერთიანებულია სსკ-ის 110-ე–116-ე მუხლებში (შეად. გსკ §§213-222). სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართული ქმედებები სსკ-ის სხვა თავებშიც არის ასახული (მაგალითად, ტერორიზმი (38-ე თავი), სატრანსპორტო დანაშაული (34-ე თავი)); თუმცა ამ თავებში ყურადღება მახვილდება პრიორიტეტულად სხვა სამართლებრივ სიკეთეებზე და, ამდენად, მათზე მსჯელობა ამ სტატიაში არ იქნება წარმოდგენილი.

სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებთან დაკავშირებით საქართველოს და გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსებს შორის მნიშვნელოვანი სისტემური განსხვავებაც არსებობს; კერძოდ, აბორტი და მასთან დაკავშირებული მთელი რიგი შემადგენლობები, გსკ-ის მიხედვით, სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულე-

ბად მიიჩნევა (გსსკ §§218-219b),⁵ ხოლო სსკ-ში ეს ქმედება საფრთხის შემქმნელ დელიქტად არის მიჩნეული (სსკ-ის 133-ე მუხლი) და, შესაბამისად, იგი სსკ-ის სხვა თავში არის წარმოდგენილი.

III. განზრახ მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებაში

დამამძიმებელ გარემოებებში ჩადენილ მკვლელობათა შემადგენლობები ასახულია სსკ-ის 109-ე მუხლში (შეად. გსსკ §211), რომელიც ერთი ნაწილისგან შედგება, მაგრამ მასში წარმოდგენილია 16 დამამძიმებელი გარემოება. ასეთი დეტალური ჩამონათვალის მიუხედავად, ბუნებრივია, ცალკეული დამამძიმებელი გარემოებები დამატებით განმარტებას ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში მაინც მოითხოვს და ხშირად აზრთა სხვადასხვაობის საგანიც ხდება.⁶ თუმცა, ვინაიდან ამ სტატიის მიზანი ცალკეული შემადგენლობების დანვრილებით განხილვა არ არის, მასში მხოლოდ ზოგადი და შედარებითი სისტემური ანალიზი იქნება წარმოდგენილი.

შესამჩნევია სხვაობა სსკ-ის 109-ე მუხლსა და გსსკ-ის 211-ე პარაგრაფს შორის, როგორც მათი სტრუქტურის, ისე მათში მითითებულ სასჯელთა თვალსაზრისით; კერძოდ, გსსკ დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილი მკვლელობისთვის მხოლოდ უვადო თავისუფლების აღკვეთას ითვალისწინებს, რაც საკმაოდ მკაცრი მიდგომაა და გერმანულ პრაქტიკას სასჯელის პროპორციულობის თვალსაზრისით გარკვეული გამოწვევების წინაშე აყენებს; ამიტომ სასამართლო იძულებულია, აღნიშნული შემადგენლობა შექლებისადაგვარად ვინროდ

განმარტოს.⁷ ამასთანავე, გერმანული პრაქტიკა ცდილობს, რომ ცალკეულ შემთხვევებში გამოიყენოს კოდექსის ზოგადი ნაწილით გათვალისწინებული, სასჯელის შემსუბუქების შესაძლებლობა და ამ გზით უვადო თავისუფლების აღკვეთას გვერდი აუაროს.⁸

ქართული სისხლის სამართალი ამ მხრივ უფრო მოქნილია და სასამართლოს მსგავსი გამოწვევების წინაშე არ აყენებს. მოსამართლეს აქვს შესაძლებლობა, ვადიან (სულ მცირე 16 წლით) თავისუფლების აღკვეთასა და უვადო თავისუფლების აღკვეთას შორის არჩევანი გააკეთოს. თუმცა ცალკეულ დამამძიმებელ გარემოებებთან მიმართებით გარკვეული პრობლემები მაინც რჩება; მაგალითად, თუ ოჯახის ერთი წევრი მოკლავს ოჯახის მეორე წევრს იმ მიზეზით, რომ გარდაცვლილი მასზე ხშირად ძალადობდა, ეს გამოიწვევს დამნაშავეს სსკ-ის 109-ე მუხლის „კ“ ქვეპუნქტით დასჯას და სასამართლო თავისუფლების აღკვეთის სახით ვერ გამოიყენებს 16 წელზე ნაკლებ სასჯელს, რაც ე. წ. ოჯახის ტირანის მკვლელის მიმართ აშკარად არაპროპორციულია. ამასთანავე, საყურადღებოა ის გარემოება, რომ ხშირია ისეთი შემთხვევები, როდესაც სამართალდამცავი ორგანოები ოჯახური ძალადობის მსხვერპლის დაცვას ეფექტიანად ვერ უზრუნველყოფენ (ეს ძირითადად ქალებს ეხებათ) და სასოწარკვეთილი მსხვერპლი უკიდურეს ნაბიჯს დგამს; ამ შემთხვევაში კი სასჯელის პროპორციულობის მისაღწევად ერთადერთი გამოსავალი ბრალმდებელსა და ბრალდებულს შორის საპროცესო შეთანხმების დადებაა, რაც უფრო მსუბუქი სასჯელის გამოყენების შესაძლებლობას იძლევა (სსკ-ის 50-ე მუხლის 2¹ ნაწილი). თუმცა გასათვალისწინებელია, რომ პროკურატურა საერთოდ არ არის ვალდებული, მსგავსი შეთანხმების დადებას დათანხმდეს.

საგულისხმოა, რომ დამამძიმებელ გარემოებაზე მითითება, გსსკ-ის 211-ე პარაგრაფის პარალელურად, გსსკ-ის 212-ე პარაგრაფშიც (მე-2 ნაწილშიც) არის წარმოდგენილი მაშინ, როცა ეს

⁵ კერძოდ, იგულისხმება მუცლადმყოფი ბავშვის სიცოცხლის დაცვა (იხ. *Fischer, Thomas, Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen*, 69. Aufl., 2022, Vor §§218-219b, Rn. 2). ქართულ სისხლის სამართალში კი, პირველ რიგში, ყურადღება გამახვილებულია ორსული ქალის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობაზე (იხ. *მამულაშვილი, გორჩა/თოდუა, ნონა*, წიგნი: *ლექციები/მამულაშვილი/თოდუა*, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი 1, მეშვიდე გამ., 2019, გვ. 205).

⁶ მაგალითად, მკვლელობის ხულიგნური ქვენა გრძნობით ან უმწეო მდგომარეობაში მყოფი პირის მიმართ ჩადენა. ამ საკითხებთან დაკავშირებით იხ. *ჯიშკარიანი, ბაჩანა*, დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, 2016, აბზ. 58 და შემდეგი.

⁷ *Eschelbach, Ralf*, in: BeckOK StGB, v. Heintschel-Heinegg, 53. Edition, Stand: 01.05.2022, Vor §211; *Momsen, Carsten*, in: Satzger/Schluckebier/Widmaier, StGB Kommentar, 5. Aufl., 2021, §212 Rn. 14 ff.

⁸ *Kindhäuser, Urs/Schramm Edward*, Strafrecht Besonderer Teil I, 10. Aufl., 2022, §1 Rn. 15; *Eschelbach, Ralf*, in: BeckOK StGB, v. Heintschel-Heinegg, 53. Edition, Stand: 01.05.2022, 211 Rn. 5.

ნორმა თავისი არსით მარტივი მკვლელობის შემადგენლობაა; კერძოდ, კანონმდებელი უთითებს, რომ განსაკუთრებით მძიმე შემთხვევაში შესაძლებელია უვადო თავისუფლების აღკვეთის დანიშვნა. ეს დათქმა გერმანულ ლიტერატურაში კრიტიკის საგანია, რადგან ის პირის ასე მკაცრად დასჯის შესაძლებლობას იძლევა იმ საფუძვლით, რაც კანონმდებლობაში არ არის დაკონკრეტებული (ის, თუ რა არის განსაკუთრებით მძიმე შემთხვევა, დაუზუსტებელია),⁹ ხოლო პასუხისმგებლობის დასამძიმებლად ისედაც არსებობს სათანადო ნორმა გსსკ-ის 211-ე პარაგრაფის სახით. აქედან გამომდინარე, გსსკ-ის 212-ე პარაგრაფის მე-2 ნაწილი პრაქტიკაში იშვიათად გამოიყენება.

ისმება შეკითხვა: რა შეიძლება იგულისხმებოდეს გსსკ-ის 212-ე პარაგრაფის მე-2 ნაწილში მითითებულ „განსაკუთრებულ მძიმე შემთხვევაში“? ამის მაგალითებად შეიძლება მიჩნეულ იქნეს ორსული ქალის მკვლელობა, ოჯახის წევრის მკვლელობა, რამდენიმე ადამიანის მკვლელობა და სხვა,¹⁰ რადგან ეს ქმედებები გსსკ-ის 211-ე პარაგრაფის კატალოგში არ არის მოხსენიებული.

მარტივ და დამამძიმებელ გარემოებებში ჩადენილ მკვლელობებს შორის მსგავსი კონკურენციის პრობლემა სსკ-ში არ წარმოიშობა და ის საკანონმდებლო დონეზე მკაფიოდ არის ერთმანეთისგან გამიჯნული 108-ე მუხლისა (მარტივი მკვლელობა) და 109-ე მუხლის (დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილი მკვლელობა) სახით. ორსული ქალის, ოჯახის წევრისა და რამდენიმე ადამიანის მკვლელობას სსკ-ის უშუალოდ 109-ე მუხლის ჩამონათვალი მოიცავს და, შესაბამისად, სათანადო კვალიფიკაცია ამ ნორმით ხორციელდება ყოველგვარი ინტერპრეტაციისა და სირთულის გარეშე.

IV. მკვლელობა მსხვერპლის თხოვნით

მსხვერპლის თხოვნით ჩადენილი მკვლელობა ორივე სამართლებრივ სისტემაში პრივილეგირებული

ბულ შემადგენლობათა რიცხვს განეკუთვნება და, შესაბამისად, მისი ჩადენისთვის, სტანდარტულ მკვლელობასთან შედარებით, ბევრად უფრო მსუბუქი სასჯელები არის დადგენილი. საყურადღებო დამთხვევაა, რომ სისხლის სამართლის ორივე კოდექსის სათანადო ნორმებში (სსკ-ის 110-ე მუხლი, გსსკ §216) მაქსიმალური სასჯელის სახით გათვალისწინებულია ხუთი წლის ვადით თავისუფლების აღკვეთა.

აღნიშნული მსგავსების მიუხედავად, სსკ-ის 110-ე მუხლი უთითებს მხოლოდ ისეთი მსხვერპლის დაჟინებული თხოვნით და ნამდვილი ნების შესაბამისად მკვლელობაზე, რომელიც მომაკვდავია, დამნაშავეს კი, სუბიექტურად, მისი ფიზიკური ტკივილისგან გათავისუფლების მიზანი უნდა ამოძრავებდეს. თუ მსხვერპლი არ არის მომაკვდავი, მისი ნამდვილი ნება რომც არსებობდეს, ამსრულებელი ყოველგვარი პრივილეგიის გარეშე პასუხს აგებს, სულ მცირე, სსკ-ის 108-ე მუხლით გათვალისწინებული მკვლელობისათვის.¹¹ ამასთანავე, საყურადღებოა, რომ დასჯადია არა ე. წ. პასიური ევთანაზია, არამედ ე. წ. აქტიური ევთანაზია, რადგან „პაციენტის უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 23-ე მუხლის თანახმად, „ქმედუნარიან და გაცნობიერებული გადანყვეტილების მიღების უნარიან პაციენტს უფლება აქვს მკურნალობის ნებისმიერ ეტაპზე უარი განაცხადოს სამედიცინო მომსახურებაზე, აგრეთვე შეწყვიტოს უკვე დაწყებული სამედიცინო მომსახურება. სამედიცინო მომსახურებაზე უარის თქმის ან მისი შეწყვეტის მოსალოდნელი შედეგების შესახებ პაციენტი ამომწურავად უნდა იყოს ინფორმირებული.“ იმავე მუხლში ასევე მითითებულია, რომ აკრძალულია ქმედუნარიანი და გაცნობიერებული გადანყვეტილების მიღების უნარიანი პაციენტის ნების წინააღმდეგ სამედიცინო მომსახურების განხორციელება, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი შემთხვევებისა.¹²

⁹ Eschelbach, Ralf, in: BeckOK StGB, v. Heintschel-Heinegg, 53. Edition, Stand: 01.05.2022, 211 Rn. 58.

¹⁰ Eschelbach, Ralf, in: BeckOK StGB, v. Heintschel-Heinegg, 53. Edition, Stand: 01.05.2022, 211 Rn. 61 ff; Engländer, Armin, in: Wessels/Hettinger/Engländer, Strafrecht Besonderer Teil 1, 45. Aufl., 2021, §2 Rn. 34; Eisele, Jörg, Strafrecht Besonderer Teil I, 6. Aufl., 2021, §212 Rn. 60.

¹¹ დაწვრ. იხ. ლეკვეიშვილი, მზია/თოდუა, ნონა, წიგნში: ლეკვეიშვილი/მამულაშვილი/თოდუა, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი 1, მეშვიდე გამ., 2019, გვ. 82 და შემდეგი.

¹² დაწვრ. იხ. ჯიშკარიანი, ბაჩანა, დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, 2016, აბზ. 122 და შემდეგი. იგივე მიდგომა ვლინდება გერმანულ სამართალშიც. პასიური ევთანაზია კანონმდებლობის სათანადო პირობების დაცვის შემთხვევაში არ არის დასჯადი. დაწვრ. იხ. Kindhäuser, Urs/Schramm Edward, Strafrecht Besonderer Teil I, 10. Aufl., 2022, §3 Rn. 4.

გსსკ §216 აქტიური ევთანაზიის ქართული მოდელისგან ერთი მნიშვნელოვანი წინაპირობით განსხვავდება; კერძოდ, პრივილეგიური შემადგენლობა იარსებებს იმ შემთხვევაშიც, თუ პირი, რომელიც არ არის მომაკვდავი, თავისი სიცოცხლის მოსპობას ითხოვს. შესაბამისად, ნებისმიერი პირის მიერ ნამდვილი ნების გამოხატვის საფუძველზე მისთვის სიცოცხლის მოსპობა, გერმანული სამართლის მიხედვით, შემამსუბუქებელი გარემოებაა¹³ და ამ პირის ფიზიკურ მდგომარეობას არ აქვს რაიმე მნიშვნელობა – მთავარია, ის გაცნობიერებულად იღებდეს გადაწყვეტილებას.¹⁴

საგულისხმო მსჯელობა გამოიწვია 2015 წელს გსსკ-ში 217-ე პარაგრაფის სახით შეტანილმა ცვლილებამ, რომლის მიხედვითაც, დასჯადი გახდა თვითმკვლელობაში დახმარების სხვისთვის განევა, რაც შესაძლოა, თუნდაც სათანადო პირობების შექმნაში გამოიხატებოდეს.¹⁵ ეს მანამდე არსებული მიდგომიდან მნიშვნელოვანი გადახვევა იყო, რადგან თვითმკვლელობაში თანამონაწილეობა არ ისჯებოდა ჯერ კიდევ იმპერიის სისხლის სამართლის კოდექსის დროიდან დაწყებული.¹⁶ ისმება შეკითხვა: რატომ გადაწყვიტა ამ მიდგომიდან გადახვევა კანონმდებელმა?

გსსკ §217-ის კანონპროექტის განმარტებით ბარათში¹⁷ მითითებულია, რომ იმ დროს არსებული მოდელი, რომელიც თვითმკვლელობისა და თვითმკვლელობაში დახმარების დასჯადობას გამორიცხავდა, მხარდაჭერას იმსახურებდა, თუმცა ეს არ უნდა შეხებოდა ისეთ შემთხვევებს, როდესაც თვითმკვლელობაში დახმარება გარკვეულწილად მომსახურების სახეს განეკუთვნებოდა; კერძოდ, გერმანიაში მოიმატა ისეთმა შემთხვევებმა, რო-

დესაც თვითმკვლელობის კანონიერად ჩასადენად ცალკეული პირები ან ორგანიზაციები სხვებს საჭირო მედიკამენტების მიწოდებას სთავაზობდნენ (აღნიშნული მედიკამენტების მიღებით სიცოცხლეს ბოლოს თავად მსხვერპლი ასრულებდა). ეს კი, გერმანელი კანონმდებლის აზრით, საბოლოოდ, სიკვდილის ამ ფორმის „ნორმალურ, ჩვეულებრივ მოვლენად“ გადაქცევას გამოიწვევდა; შესაძლებელი იყო, მიძიმედ დაავადებული ან ასაკოვანი ადამიანები ამის შედეგად იძულებული გამხდარიყვნენ, სიცოცხლის ამგვარ დასასრულზე ეფიქრათ.

ამრიგად, აღნიშნული ნორმა მსგავსი ქმედებების მრავალგზის განმხორციელებელ პირებს ეხებოდა და არა ერთეულ, ინდივიდუალურ შემთხვევებს. თუმცა მისმა შინაარსმა კონსტიტუციურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით ფართო დისკუსია გამოიწვია და საკითხი საბოლოოდ გერმანიის ფედერალურმა საკონსტიტუციო სასამართლომ განიხილა, რომელმაც აღნიშნული ნორმა არაკონსტიტუციურად ცნო; სასამართლომ დაადგინა, რომ ადამიანის უფლება, დაასრულოს თავისი სიცოცხლე, ეგზისტენციალურად მნიშვნელოვანია მისთვის, როგორც პიროვნებისათვის; ეს მისი ავტონომიურობის გამოხატულებაა; საკუთარი სიცოცხლის ღირებულების შეფასება მხოლოდ მისი გადასაწყვეტია და ეს ინდივიდუალურ შეხედულებაზე არის დამოკიდებული; შესაბამისად, ადამიანს აქვს უფლება, ერთი მხრივ, მაგალითად, უარი თქვას მკურნალობაზე და, მეორე მხრივ, სიცოცხლის დასრულება თავად გადაწყვიტოს.¹⁸ სასამართლოს გადაწყვეტილებაში ასევე აღინიშნა, რომ პიროვნების თავისუფლება და ადამიანის პირადი ავტონომია მოიცავს თვითმკვლელობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების უფლებასაც, ხოლო თვითმკვლელობის უფლება მოიცავს აგრეთვე სხვისგან დახმარების მიღების უფლებას, თუ ასეთი დახმარების შეთავაზება განხორციელდება.¹⁹ საბოლოოდ, გსსკ-ის 217-ე პარაგრაფმა ძალა დაკარგა და თვითმკვლელობაში დახმარება, თუნდაც მრავალჯერადი საქმიანობის ფორმით, კანონიერი გახდა.

მსგავსი საკითხი საქართველოში ჯერჯერობით დღის წესრიგში არ დამდგარა, რადგან არ ვლინდება ისეთი ორგანიზაცია ან, თუნდაც, კერძო პირი,

¹³ Joecks, Wolfgang/Jäger Christian, Studienkommentar StGB, 13. Aufl., 2021, §216 Rn. 1.

¹⁴ Fischer, Thomas, Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen, 69. Aufl., 2022, §216, Rn. 7ff; Hilgendorf, Eric, in: Arzt/Weber/Henrich/Hilgendorf, Strafrecht, Besonderer Teil, 4. Aufl., 2021, §3 Rn. 13.

¹⁵ დაწვრ. ამ საკითხთან დაკავშირ. ქართულ ენაზე იხ. ჯიშკარიანი, ბაჩანა, თვითმკვლელობაში დახმარების სისხლისსამართლებრივი დასჯადობის პრობლემატიკა გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაში, მართლმსაჯულება და კანონი, 4/2020, გვ. 35 და შემდეგი.

¹⁶ Eser, Albin/Sternberg-Lieben, Detlev, in: Schönke/Schröder, Strafgesetzbuch, 30. Aufl., 2019, §217 Rn. 1.

¹⁷ BT-Drs. 18/5373, 2.

¹⁸ BVerfG, NJW 2020, 907, Rn. 209.

¹⁹ BVerfG, NJW 2020, 907, Rn. 209 ff.

რომელიც სხვებს მრავალჯერადი ფორმით თვითმკვლელობაში დახმარებას შესთავაზებდა. თუმცა მსგავსი ქმედება სისხლისსამართლებრივი თვალსაზრისით დღეისათვის მაინც არ იქნებოდა დასჯადი, რადგან თვითმკვლელობაში თანამონაწილეობის დასჯადობას არც ქართული სისხლის სამართალი აღიარებს.²⁰

V. სხვა შემამსუბუქებელი გარემოებები

სხვა შემამსუბუქებელი გარემოებების თვალსაზრისით ქართულ და გერმანულ სისხლის სამართალს შორის არის როგორც მსგავსება, ისე განსხვავება. ამის კარგი მაგალითია, ერთი მხრივ, აფექტის მდგომარეობაში ჩადენილი განზრახ მკვლელობა (სსკ-ის 111-ე მუხლი, გსსკ §213) და, მეორე მხრივ, დედის მიერ ახალშობილის განზრახ მკვლელობა (სსკ-ის 112-ე მუხლი). აღნიშნული პრივილეგიური შემადგენლობები სსკ-ში დამოუკიდებელი ნორმების სახით არის ჩამოყალიბებული, ხოლო გსსკ-ში გაერთიანებულია 213-ე პარაგრაფში. მართალია, აფექტის მდგომარეობაში ჩადენილი მკვლელობა პირდაპირ არის ნახსენები გსსკ-ის 213-ე პარაგრაფში, თუმცა მსგავსი რამ არ ითქმის დედის მიერ ახალშობილი შვილის მიმართ ჩადენილ მკვლელობაზე; კერძოდ, ამ საკითხზე გსსკ-ის 217-ე პარაგრაფის სახით ადრე სპეციალური ნორმა არსებობდა, მაგრამ ამჟამად ის ამოღებულია და მსგავს ქმედებას გსსკ-ის 213-ე პარაგრაფში მოიაზრებენ, რადგან მასში, ზოგადად, შემამსუბუქებელ გარემოებებში ჩადენილი მკვლელობები არის გაერთიანებული.²¹

მნიშვნელოვანია, დედის მიერ ახალშობილის განზრახ მკვლელობასთან მიმართებით ყურადღება გამახვილდეს იმ გარემოებაზე, რომ დედის პასუხისმგებლობის შესამსუბუქებლად, სსკ-ის 112-ე მუხლიდან გამომდინარე, საკმარისია მის მიერ ამ ქმედების მშობიარობის პროცესში ან მშობიარობიდან მალე განხორციელების ფაქტის ობიექტურად არსებობა; ეს ავტომატურად მიიჩნევა შეზღუდუ-

ლი შერაცხადობის ერთ-ერთ გამოვლინებად.²² გერმანულ სისხლის სამართალში კი ამ მხრივ სხვა ვითარებაა. იქ ყველა გარემოება ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ინდივიდუალურად მონმდება და ამის მიხედვით მიიღება გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, თუ დედის ქმედებაზე რამდენად უნდა გავრცელდეს საკანონმდებლო პრივილეგია.²³ ამის ერთ-ერთი კრიტერიუმი შეიძლება იყოს, მაგალითად, ქორწინების გარეშე შვილის გაჩენის გამო დედის ძლიერ აღელვებულ და გარკვეულწილად გამოუვალ მდგომარეობაში ყოფნა, რამაც ის აფექტის-მაგვარ, ძლიერი სულიერი აღელვების მდგომარეობამდე მიიყვანა.²⁴ საქართველოს სასამართლო ამგვარ ქმედებას ნებისმიერ შემთხვევაში მსგავსი წინაპირობების შემონმების გარეშე პირდაპირ სსკ-ის 112-ე მუხლით დააკვალიფიცირებდა, რადგან მას კანონი სხვაგვარად მოქცევის შესაძლებლობას არც აძლევს. ქართველი კანონმდებელი მიიჩნევს, რომ მელოგინე დედა ისეთ ფსიქიკურ მდგომარეობაში იმყოფება, რომ მას თავისი ქცევის ჯეროვნად გაკონტროლება არ შეუძლია.²⁵

მნიშვნელოვანი განსხვავება ვლინდებოდა აბორტთან დაკავშირებითაც. ზემოთ როგორც აღინიშნა, გსსკ აბორტს სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულად მიიჩნევს. თუმცა ქართულ და გერმანულ სისხლის სამართალს შორის განსხვავება ისიც არის, რომ ქართული სისხლის სამართალი საერთოდ არ იცნობს ისეთ დანაშაულს, როგორც არის, მაგალითად, აბორტის რეკლამა (გსსკ §219a). ეს შემადგენლობა წლების განმავლობაში გერმანულ დოქტრინასა და პრაქტიკაში ძალზე ფართო დისკუსიის საგანი იყო,²⁶ რადგან ის იმდენად შორს მიდიოდა, რომ გარკვეულ შემთხვევებში იმ ექიმის პასუხისმგებლობასაც ითვალისწინებდა, რომელიც ორსულ ქალს, მაგალითად, თავისი ვებგვერდის მეშვეობით მიაწვდიდა ინფორმაციას

²⁰ შეად. ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მეცხრე გამ., 2013, გვ. 332 და შემდეგი.

²¹ Eschelbach, Ralf, in: BeckOK StGB, v. Heintschel-Heinegg, 53. Edition, Stand: 01.05.2022, §213 Rn. 25.

²² გამყრელიძე, ოთარ, წიგნში: გამყრელიძე და სხვები, სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი, დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, 2008, გვ. 70.

²³ BGH NStZ-RR 2004, 80.

²⁴ BGH NStZ-RR 2004, 81.

²⁵ ლეკვიშვილი, მზია/თოდუა, ნონა, წიგნში: ლეკვიშვილი/მამულაშვილი/თოდუა, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი 1, მეშვიდე გამ., 2019, გვ. 89.

²⁶ Heim, Maximilian, Geplante Abschaffung des §219a StGB, NJW-Spezial, 2022, 120.

აბორტის კანონიერად გაკეთების შესახებ.²⁷ დღეს ეს პრობლემა აღარ არსებობს, რადგან კანონმდებელმა 2022 წლის 24 ივნისს საერთოდ გააუქმა აღნიშნული ნორმა.²⁸

სსკ-ის კერძო ნაწილი ცალკე შემადგენლობების სახით იცნობს აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილებით მკვლევლობას (სსკ-ის 113-ე მუხლი) და დამნაშავის შეპყრობისათვის აუცილებელი ზომის გადაცილებით მკვლევლობას (სსკ-ის 114-ე მუხლი), როგორც შემამსუბუქებელ გარემოებებში ჩადენილ დანაშაულებს. გსსკ-ში ასეთი შემადგენლობები მის კერძო ნაწილში არ გვხვდება, რადგან ფარგლების გადაცილება, როგორც წესი, სულ მცირე მარტივი მკვლევლობისთვის დასჯადობას იწვევს. გამონაკლისია გსსკ-ის ზოგადი ნაწილის 33-ე პარაგრაფი, რომლის მიხედვითაც, თუ ფარგლების გადაცილება შიშისა და დაბნეულობის გამო მოხდა, ბრალი საერთოდ გამოირიცხება და პირი პასუხს არ აგებს.²⁹ სსკ-ის ზოგადი ნაწილი ბრალის გამომრიცხავ მსგავს გარემოებას არ იცნობს.³⁰ თუმცა სსკ-ის კერძო ნაწილით განსაზღვრული ზემოხსენებული ნორმები ბრალის შემამსუბუქებელი გარემოების დამდგენ ნორმებად წარმოჩინდება, რადგან აქ სასჯელები საკმაოდ მსუბუქია, თუნდაც მარტივ მკვლევლობასთან შედარებით.³¹

შემადგენლობის ერთმანეთთან შედარება. ყურადღება გამახვილდა მხოლოდ ძირითად პრობლემატურ საკითხებზე, რაც იმედია, გარკვეულწილად ხელს შეუწყობს ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის შედარებითსამართლებრივი თვალსაზრისით წარმართულ დიალოგს.

VI. დასკვნა

ადამიანის სიცოცხლის ხელყოფასთან დაკავშირებული, ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის ნორმების გარკვეული მსგავსების არსებობის მიუხედავად, მათ შორის მნიშვნელოვანი განსხვავება მაინც ვლინდება. ამ სტატიის მიზანი არ ყოფილა მის თავებში წარმოდგენილ დანაშაულთა ყველა

²⁷ Eschelbach, Ralf, in: BeckOK StGB, v. Heintschel-Heinegg, 53. Edition, Stand: 01.05.2022, §219a Rn. 1.

²⁸ <https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Freddok%2Fbecklink%2F2023704.htm&pos=1&zhfwords=on> (ბოლოს ნანახია 25.06.2022).

²⁹ დაწვრ. იხ. Joecks, Wolfgang/Jäger Christian, Studienkommentar StGB, 13. Aufl., 2021, §33 Rn. 1 ff.

³⁰ ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მეცხრე გამ., 2013, გვ. 231.

³¹ შეად. ხერხეულიძე, ირინე, წიგნში: ნაჭყებია/თოდუა (რედ.), სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, მეოთხე გამ., 2019, გვ. 207.